

Urmu-Türkün ilk beşiyi - sevgi ocağı

(əvvəli 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16 və 22 fevral tarixli saylarımızda)

Güneydə sonuc, mövcud durum budur... İransa bu sonucunu sanki görməməzliyə vurur və tam tərsini edir... Amma nikbin düşünmək və inanmaq gərəkdir ki, Tanrı açan yolu bəndə bağlaya bilməz... Nazir Şərəfxaninin Urmu gölünə müraciətlə yazdığı və bu şanlı gölün sahilində yerləşən qədim bir elin-Türk yurdunun tarixini və rəqlədiyi, misilsiz gözəlliklərini böyük bir məhəbbətlə vəsf etdiyi "Urmu dəryaçası" poemasından gətirdiyimiz örnəkdə də olduğu kimi:

*Urmu dəryaçası! Tufanlı denizlər başısan sən,
Parlayan tacı-təbiətdə brilyant qaşısan sən,
Duzlu, istəklili, maraqlı dərə, dağ yoldaşısan sən,
Şor olubsan, elimin gözədən axan göz yaşısan sən,
Dəryalər səngi-səbur olsa, dəyirman daşısan sən.
Səni tufan yıxa bilməz,
Sənə heç kim çıxma bilməz,
Sənə yel, sel bata bilməz,
Səni könlüm ata bilməz!*

Maraqlı burasıdır ki, ədəbiyyat həqiqətən dövrün, zamanın, cəmiyyətdə və təbiətdə baş verən olayların bədii salnaməsi, poetik əks-sədasıdır. Ədəbiyyat

həyatın, doğru-dan da, aynasıdır... Baş verənləri olduğu kimi, göstərmək, bəzən olacaqları belə duyğularının gözü ilə, yəni, üçüncü-bəsirət gözü ilə görmək və onları yaratdığı əsərlərə gətirmək bacarığı gerçək şairlərə

öz şah əsərlərini yazdırdı. Ustad Şəhriyar da, Urmunun başına gələcəkləri gah 1946-cı ildə, gah da 1960-cı illərdə yazıldığı söylənən "Azərbaycan" qəzəlində bu beyti qələmə almışdı:

*Əşk-e Urumi bin ke ba xun-e del-e
Səlmə-o Xoy
Dərya şod-o bər mikənəd bonyad-e
Azərbaycan.*

Çağdaş dövrümüzün böyük şairi Əli Daşğının türkçə çevirisində həmin beyt belə səslənir:

Urmiyanın və Urmu gölü hadisələrinin Güney Azərbaycan ədəbiyyatında bədii təcəssümü...

*Urmunun göz yaşına bax, Xoy-Salmanın
ürək qanıyla,
Dənizə dönüb, qoparı, Azərbaycanı
kökündən!*

Çağdaş dövrün ən məhsuldar şairlərindən olan Rəsul Qədri həyəcan təbilini daha gur səsləndirərək soydaşlarını qeyrətə gəlməyə, can verməkdə olan Urmunu zalımların cəngindən xilas edərək öncəki durumuna qaytarmaq üçün səfərbər olmağa çağırır:

*Ey vətəndaş! Deyil yatmaq zamanı,
Qeyrətindən nişanələr bəs hanı?
Eşitmirsən naləni, əlaməni?!
Can verən göl yaralı vətəni...*

*Söz verdilər sonra da unudular,
Gölümüzü özləri qurutdular.
Danışanı döyə-döyə tutdular,
Tanı kimlər dostun, kim düşməni?!*

Ədəbiyyatın möcüzəsi budur: dahi şair bir beytlə tarixin Urmu səhifəsini necə böyük bir ustalılıqla və rəqləyir... Və Urmu gölünün suyunun şor olduğunu göz yaşu ilə əlaqələndirərək öz poetik kəşfini də ortaya qoyur: göz yaşından, dərddən, qəmdən yaranan bu göl artıq dənizə dönüb və Azərbaycanı kökündən-ilkiniyindən qoparı.

Axi, bu gölün sahilindəki əski şəhər - Urmiya türkün yaradılış məskəni, ilk beşiyi, sevgi ocağıdır!.. Və gölün quruması ilə yaranaçaq (Tanrı qorusun!) nəhəng duz fırtınası - canlı aləmi-flora və faunanı məhv edəcək təbii fəlakət Urmiya şəhərini də hədəfə alır... Görəsən, şair və yazarlar, kimlər, daha kimlər Urmu//Urmiya adlı qara sevdaya, bu kədərli taleyəmi görə tutuldu?!..

Esmira FUAD,
filologiya elmləri doktoru, dosent.

